

Miks on 25. märts küüditamisohvrite mälestuspäev?

Sellise küsimuse esitas üks koolipoiss oma vanavanaemale, kui memm süütas laual küünla ja ütles, et 25. märts on maarjapäev, aga ka meie rahva kannatuste päev.

Ja memm vastas: *Teine maailmasõda lõppes ja kõik lootsid, et lõpuks saabub rahu. Kuid Eesti oli läinud Nõukogude Liidu koosseisu ja Vene riigipea Jossif Stalin oli saanud selle suure liidu juhiks, kes arvas, et kõik ääremaad tuleb tühjendada oma rahvuse esindajatest ning viia nad Venemaa kaugetesse nurkadesse, kus oli vaja maad arendada. Nii algas 25. märtsil hommik 1949. aastal paljude perede jaoks kohvrite ja kompsude pakkimisega, sundväljasaatmisega oma kodudest. Repressioonid, mille põhjuseks oli tihtipeale see, et keegi perest oli teeninud sõja ajal saksa sõjaväes, kaitseliidus või omakaitstes, olnud metsavend või nende abistaja, või lihtsalt aktiivne ja ettevõtlik inimene. Muidugi vaadati ka seda, kui mõni talunik ei suutnud maksta makse, ei olnud nõus minema kolhoosi, siis oli ta võimalik oma kodust välja ajada, loomad kolhoosi võtta ja tema majja paigutada kolhoosi uued elanikud. Nii nimetati ettevõtlikumad pered kulakuteks ja metsvendi aidanud pered natsionalistideks. Jah, Siberisse viidi tasuta, aga tagasi saime tulla siis, kui suutsime osta endale pileti.*

77 aastat tagasi saadeti nelja päeva jooksul Eestimaalt välja teadaolevatel andmetel 20702 inimest, hiljem veel ligi 10000, keda ei õnnestunud alguses kodust kätte saada. Aga küüditamised leidsid aset ka Lätis, Leedus, Valgevenes ja Ukrainas. See oli suur repressioonide laine, mis kestis veel mõni aeg kauemgi ja enamusele oli määratud 25-aastane tagasituleku keeld. Õnneks muutus olukord pärast Stalini surma ja paljud said oma kuludega naasta kodumaale.

25. märtsi tähistame mälestuspäevana seetõttu, et paljud, kes Siberisse saadeti, ei jõudnud pärast Stalini surma tagasi kodumaale. Paljud vanurid ja lapsed hukkusid teel Siberisse - jäid raudteeäärsetesse kraavidesse, paljud surid nälga või haigustesse. Arvatavalt jäi võõramaa mulda esialgsete andmete järgi üle 3000 inimese, aga see arv võib olla suurem, sest Siberis sündis ka lapsi, kes ei jäänud ellu.

Paljud, kes alustasid uut elu võõral maal, pidid üle elama kannatusi ja katsumusi, et toime tulla ja oma pere elu muuta elamisväärsemaks. Siis olid abiks kodust kaasa saadud oskused ja kogemused ning pealehakkamine, sageli ka kodumaale jäänud sugulaste pakikesed. Oli vaja usku ja lootust, et kord jõuame tagasi kodumaale.

25. märtsil 2026 alustab Memento Järvamaa Ühenduse esindaja mälestushetkedega Järva-Jaani ausambapargis kell 9.30, Järva-Madise vana rahvamaja varemetel 10.15, Öötle mõisa pargis kell 11.00, Koerus ausambapargis kell 12.00, Paides Murtud Rukkilille kivi juures kell 13.00 ja Türil Kesklinna kalmistul kell 14.00. Orienteeruvalt kell 14.45 kogunevad mementolased Türil Krooni kohvikus.